

Høring i Familie- og kulturkomiteen Norsk Oversetterforenings kommentarer til Prop. 1 S for budsjettåret 2023

Kap. 320 Norsk kulturråd, post 55, 71 og 72

Kap. 326 Språk- og bibliotekformål, post 80

Kap. 337 Kompensasjons- og vederlagsordninger, post 70 og 71

Om Norsk Oversetterforening

Norsk Oversetterforening (NO) ble stiftet 1. november 1948 og har om lag 340 medlemmer som til sammen oversetter fra rundt 50 språk. Foreningen har til formål å samle norske skjønnlitterære oversettere, arbeide for å høyne kvaliteten på norske oversettelser, ivareta kunstnergruppens faglige og økonomiske fellesinteresser, og så langt som mulig også bistå enkeltmedlemmer og andre skjønnlitterære oversettere. NO arbeider også for å høyne oversetterfagets status og synliggjøre oversetteren som opphaver, samt for å fremme forståelsen for den samfunnsmessige betydningen av språkkompetanse.

Kap. 320, post 55: Norsk kulturfond

Det er beklagelig at Norsk kulturfond bare får en økning på 3 % og dermed svekkes i forhold til den generelle lønns- og prisveksten i samfunnet. Innkjøpsordningene, som ligger under denne posten, omtales i budsjettdokumentet som et av de fremste virkemidlene for å nå de litteraturpolitiske målene. De fremheves også som viktige for å styrke norsk som samfunnsbærende språk.

Det er gledelig at regjeringen trekker frem leselyst som et viktig satsningsområde. Men det er paradoksalt at det ikke satses enda mer på velfungerende, eksisterende ordninger som fremmer skapning av litteratur, slik innkjøpsordningene gjør. Innkjøpsordningen for oversatt litteratur skal per i dag romme litteratur fra hele verden. Likevel er den budsjettmessig den minste av ordningene. Ordningen, som er selektiv og dermed basert på kvalitetskrav, gir en rekke positive effekter: Den stimulerer forlagene til flere ikke-kommersielle utgivelser av internasjonal kvalitetslitteratur, skaper arbeid for oversettere og bidrar til en fremsynt lesepolitikk. En mangfoldig litteratur, også den med røtter i andre land enn vårt eget, bidrar til at flere føler seg hjemme i det norske språket. Dette kan også ha gunstige konsekvenser for demokrati og ytringsklima. Ytringsfrihetskommisjonen trekker for eksempel i sin utredning frem den oversatte litteraturen spesielt:

Oversettelser av utenlandsk litteratur har også stadig en sentral funksjon. Å legge til rette for at det leses og skrives på norsk er viktig for å ivareta språket vårt, sikre tilgang til informasjon på norsk og en levende samfunnsdebatt. Norge trenger et mangfoldig litteraturtilbud, både på nynorsk, bokmål og de ulike mindretalls- og minoritetsspråkene i Norge.

Den mangfoldige oversatte litteraturen, som speiler mange kulturer og erfaringer, er særlig egnet for å skape leselyst for barn og unge som vokser opp i et stadig mer flerkulturelt samfunn – i en tid der forståelsen av verden utenfor Norge er viktigere enn på lenge.

Forslag til merknad: Familie- og kulturkomiteen ber om økt budsjетtramme til Norsk

Kap. 320, post 71: Statsstipend

Også i 2022 løper to statsstipend ut, og ett utløper i løpet av 2023, men ingen nye tildeles. Vi vil gjerne få uttrykke bekymring for ordningen, som har syntes å være utsatt for en snikavvikling. Statsstipend tildeles ikke primært kunstnere, men personer innenfor tverrfaglige eller uvanlige arbeidsfelt av samfunnsmessig betydning, gjerne personer som har begrensede muligheter til å få relevante stillinger ved vitenskapelige institusjoner. Tradisjonen med statsstipend går tilbake til 1870-tallet, og mange av mottakerne har kommet med vesentlige bidrag til norsk samfunn, kulturliv og forskning. Det ville være et tap for oss alle om ordningen ble lagt ned.

Kap. 320, post 72: Kunstnerstipend

Vi er glade for at de 100 nye stipendhjemplene fra fjorårets tilleggsproposisjon videreføres. Dette er et viktig tiltak for å styrke kunstnerøkonomien. Behovet for arbeidsstipend er imidlertid langt høyere, noe kunstnerorganisasjonene over flere år har meldt fra om. For eksempel har arbeidsstipendkvoten for skjønnlitterære oversettere stått på stedet hvil i over 20 år, siden 2001, til tross for at det i dag er langt flere skjønnlitterære oversettere som har oversettervirket som hovedgeskjeft. Vi støtter oss derfor til Kunstnernetverket som ber om ytterligere 250 arbeidsstipendhjempler.

Arbeidsstipendets størrelse foreslås økt med om lag 3 %, langt under årets prisvekst og godt under det sentrale lønnsoppgjøret i Staten som er på 3,8 %. Dette gjør at kunstnerne sakker ytterligere akterut økonomisk, og tydeliggjør at det er på høy tid med en forskriftsendring som binder de statlige stipendene til en lønnsindeks. Vi viser derfor til Kunstnernetverkets merknad:

Forslag til merknad: Familie- og kulturkomiteen ber Kulturdepartementet endre Forskrift om statens stipend og garantiinntekter for kunstnere slik at stipendene som et minimum reguleres med en indeks lik rammen for lønnsoppgjøret i staten. Dette må formuleres i forskriften slik at Stortinget likevel står fritt til å beslutte en høyere økning.

Kap. 326, post 80: Bibliotek- og litteraturtiltak

Vi gleder oss over at regjeringen viser at den mener alvor med leselystsatsingen og bevilger ekstra støtte til Foreningen !les, Leser søker bok og Norsk barnebokinstitutt, som alle er viktige aktører når det gjelder leseformidling. Men vi savner at Norsk Forfattersentrum, som har leselyst som en del av sin strategi, får et tilsvarende budsjettmessig løft.

Kap. 337, post 70: Kompensasjon for kopiering til privat bruk

Kompensasjonen for lovlig privat eksemplarfremstilling av lydopptak og film («privatbrukskopiering») har siden innføringen i 2005 hatt form av en årlig bevilgning over statsbudsjettet, uten å være knyttet til statistikk eller være gjenstand for forhandlinger, slik for

eksempel bibliotekvederlaget er. Etter lovendringen i 2018 ble ordningen utvidet til også å

omfatte rettighetshavere til selvstendige visuelle og litterære verk. Utvidelsen ble innført uten at bevilgningen til den individuelle ordningen økte. Unntaket fra eneretten til opphavsrettslig beskyttelse betinger etter loven at rettighetshaverne får rimelig kompensasjon for lovlig kopiering. Vi finner det derfor urimelig at stadig flere rettighetshavere skal dele en bevilgning som knapt følger prisveksten.

Forslag til merknad: Familie- og kulturkomiteen foreslår at Kap. 337, post 70 økes med 10 millioner kroner for å kompensere rettighetshaverne for privatkopiering av åndsverk.

Kap. 337, post 71: Vederlagsordninger mv: Kompensasjonsordning – framstilling av litteratur i tilgjengelige formater til bruk for personer med funksjonsnedsettelse

Norsk Oversetterforening synes det er positivt at Lydbokavtalen erstattes av en vederlagsordning som skal forvaltes gjennom Kopinor. Det er også positivt med en bevilgningen til den nye ordningen som ligger 2 millioner høyere enn det som har vært utbetalt gjennom Lydbokavtalen. Denne bevilgningen er imidlertid altfor lav når man tar i betraktning at bruken bare fra 2020 til 2021 har økt med 10 % og at målet er å også gi alle studenter som har behov for tilrettelagt studielitteratur tilgang til ordningen.

Norsk Oversetterforening

Hilde Lyng

Foreningsleder